

הלכות הדף היומי

מסכת קידושין

תוכן

- א. מה ייעוד ... כל היכא דלא מצי מייעד ... כל היכא דלא מצי מיגרעא לא הוו זבינא זביני 1
- ב. כמה היא פרוטה אחד משמנה באיסר האיטלקי וכ"ת ה"מ בדורו של משה אבל הכא כדחשבה להו לאינשי... שיער רבי סימאי בדורו כמה היא פרוטה אחד משמנה באיסר האיטלקי..... 2
- ג. קידשה בתמרה אפילו עומד כור תמרים בדינר מקודשת חיישינן שמא שוה פרוטה במדי 5
- ד. דרב מנגיד על דמקדש בשוקא ועל דמקדש בביאה ועל דמקדש בלא שידוכי 6
- ה. ועל דמבטיל גיטא ועל דמסר מודעא אנגטא..... 7
- ו. ועל דמצער שלוחא דרבנן..... 7
- ז. ועל דחלה שמתא עילויה תלתין יומין..... 8
- ח. ועל דתנא דדייר בי חמוה..... 9
- ט. מידם הות דיימא חמתיה מיניה..... 9
- י. ההוא גברא דקדיש בציפתא דאסא אמרו ליה והא לית בה ש"פ אמר להו תיקדוש בארבע זוזי דאית בה שקלתא ואישתיקא אמר רבא הוה שתיקותא דלאחר מתן מעות וכל שתיקותא דלאחר מתן מעות לאו כלום..... 9
- יא. אמר לה כנסי סלע זו בפקדון וחזר ואמר לה התקדשי לי בו בשעת מתן מעות מקודשת לאחר מתן מעות רצתה מקודשת לא רצתה אינה מקודשת..... 11
- דף יב.

א. מה ייעוד ... כל היכא דלא מצי מייעד ... כל היכא דלא מצי מיגרעא לא הוו זבינא זביני

הלכות הדרף היומי

מסכת קידושין

אמה העבריה¹ נקנית בכסף, או בשוה כסף, ובשטר. ואינה נקנית בפרוטה² מפני שצריך לקנותה בדמים שראויין לגרעון³. כדי שתגרע פדיונה ותצא. אלא קונה בשתי פרוטות⁴.

אין אמה העבריה נמכרת⁵ אלא למי שיש לה עליו או לבנו קידושין, כדי שתהא ראויה ליעוד. כיצד מוכר אדם את בתו לאביו שאע"פ שאין האדון יכול ליעדה לו, ראויה היא לבנו שהרי האמה בת אחיו, אבל אינו יכול למכור את בתו לבנו, מפני שאינה ראויה לאדון שהרי היא אחותו, ולא לבנו, מפני שהיא אחות אביו⁶.

ב. כמה היא פרוטה אחד משמנה באיסור האיטלקי וכ"ת ה"מ בדורו של משה אבל הכא כדחשבה להו לאינשי... שיער רבי סימאי בדורו כמה היא פרוטה אחד משמנה באיסור האיטלקי

¹ רמב"ם הלכות עבדים פרק ד הלכה ג

² ואף על גב דבמסקנא אמר שם רבא תירוצין אחר לתת טעם לב"ש מ"מ בהך דינא דאמה העבריה לא מקניא בפרוטה לא פליג על ריש לקיש ומוזה יצא לו לרבינו ז"ל דאינה נקנית בפרוטה. לחם משנה שם. ואף על גב דבגמרא לא נאמר זה אלא אליבא דב"ש דס"ל דקידושי אשה בדינר ואנן לא קי"ל כוותיה אלא כב"ה מ"מ גבי אמה לא פליגי אלא דבית הלל לא ילפי קידושין מקידושי יעוד וב"ש ילפי אבל גבי אמה דלא סגי בפרוטה כ"ע מודו. משנה למלך שם.

³ ויש לדקדק מדברי רבינו נראה דדוקא בפרוטה אינה נקנית אבל כל שהוא יותר מפרוטה סגי ואילו בגמרא אמרינן ואימא פלגא דדינר ואימא שתי פרוטות כיון דאפיקתיה מפרוטה אוקמוה אדינר. וא"כ מנ"ל לרבינו דלא בעינן דינר. ונראה דס"ל דקושיית הגמרא לא קאי אלא גבי קידושין כלומר דכיון דחשיבותא בעינן אוקמוה אדינר דחשוב ובשלמא לגבי קידושין שייך שפיר היאך תירוצא לומר דכיון דבכל הקנינים בפרוטה סגי וגבי קידושין לא שמעת מינה בעינן דבר חשוב וכיון שכן אוקמוה אדינר אבל גבי אמה מאי דלא סגי פרוטה לא הוי משום דבעינן דבר חשוב אלא דגזירת הכתוב הוא שיהיה בה דין גרעון כי היכי דבעינן שיהיה בה דין יעוד וא"כ לפי טעם זה כל שהוא יותר מפרוטה סגי ואין ה"נ דלב"ש כיון דס"ל דבקידושין בעינן דינר א"כ גבי אמה ג"כ בעינן דינר דאל"כ אינה ראויה ליעוד אבל לדידן דס"ל דבקידושין בפרוטה סגי וא"כ שפיר מקיים יעוד היכא שנמכרה בפרוטה לדידן דס"ל דהמעוה הראשונה לקידושין נתנו מאי אית לך למימר משום דכתיב והפדה כל שהוא יותר מפרוטה מקיים בה והפדה. משנה למלך שם

⁴ נראה מדברי רבינו דבב' פרוטות דאיכא שיעור לגרע די לקנותה. זרע יצחק שם. אמנם לשון המל"מ משמע דכל שהוא יותר מפרוטה סגי. וצ"ע

⁵ רמב"ם שם הלכה יא

⁶ וכן אינו יכול למכרה למי שהיה נשוי עם אחותה אף על פי שאפשר שתמות ויכול ליעדה הכי איתא בירושלמי פ"ק וכ"כ מהרי"מ בחידושי יע"ש. מל"מ שם

הלכות הדף היומי

מסכת קידושין

כבר התבאר לעיל דף ב. שהמקדש בכסף⁷, נותן לה בפני שנים פרוטה⁸ או שוה פרוטה⁹, הן כסף הן כל דבר. ואומר הרי את מקודשת לי בזה.

ושיעור הכסף שוה פרוטה שמקדשין בו¹⁰, הוא משקל חצי שעורה כסף¹¹ צרוף¹². ששוקל ט"ז גרעיני שעורה שהוא רביע דר"הם¹³, וגרם א' של כסף צרוף¹⁴ הוא ארבעים פרוטות¹⁵.

⁷ שו"ע ונו"כ שם כו א

⁸ ע' סמ"ע סי' פ"ח ס"ב מפקפק לומר דבזמנינו זה דאין יכולים לקנות בפרוטה כ"א מעט מזער מן הדין היה לנו לומר דאין אשה מתקדשת בפרוטה. באר היטב שם ב וז"ל שם כג

⁹ בב"ש שם ב כתבו תו' ריש קידושין דילפינן מעבד עברי דשוה כסף ככסף וכתב בחדושי הרב מוהר"ר יוסף מטרנאני אם התנה ע"מ שאתן כך זה ונתן שוה כסף בעל כרחא לא הוי נתינה הואיל שנתן שוה כסף ובעל כרחא. ועיי"ש שהאריך לפלפל בדבר וע' בס' המקנה בק"א מ"ש בזה וסיים שם לכך נראה דבכל ענין הוי ספק מקודשת ע"ש ועי' בספר אבני מלואים סק"ד מ"ש בזה. וע' עוד בספר יד המלך פ"ג מהל' אישות הלכה א' מענין זה.

¹⁰ הוא שיעור פרוטה שהיתה בימי משה כדאמר בסוגי' דף י"ב ולאפוקי אם הפרוטה שבאותו זמן הוא פחות משיעור זה אף שיוצא בהוצאה לא מהני דבקדושין בעינן כסף ופחות מש"פ דהיתה בימי משה לא מקרי כסף כדאי' בתוס' דף ג' בד"ה ואשה בפחות וכו'. המקנה קונ"א

¹¹ שו"ע ונו"כ שם י, שמשקל השקל 320 שעורה. בזמן בית שני הוסיפו עליו ועשו את משקלו 384 שעורה, דהיינו תוספת של 1*5, והוא המטבע הנקרא סלע בתלמוד. "הסלע ארבעה דינרין והדינר שש מעין, ומעה היא הנקראת בימי משה גרה, ומעה היא שני פונדיונין ופונדיון שני איסרין." האיסר – שמונה פרוטות, ומשקל הפרוטה – חצי שעורה כסף.

¹² ונראה פשוט דלא משכחת דין זה מ"ש הרמב"ם והשו"ע בשיעור הכסף דאם קידש בפחות מזה לא הוי קידושין אלא כשמקדש בכסף פחות משיעור משקל חצי שעורה דאינה מקודשת דאפי' אם הוא ש"פ כיוצא בזה במקום אחר לא מהני משום דאינו פרוטה דמשה אבל אם היא של נחושת או שאר שוה כסף לעולם הוי ספק קדושין דשמא במדי שוה פרוטה דמשה דהיינו שמא דבר זה שקדש בו היא שוה חצי שעורה של כסף במדי כנלענ"ד. המקנה קונטרס אחרון שם.

¹³ שו"ע ונו"כ יו"ד רצד ו

¹⁴ כיום שנת התשפ"ג גרם כסף נע בין 2.44 ועד 3.26 ש נמצא שוה פרוטה הוא לערך 8 אג'.

¹⁵ חזון איש יורה דעה הלכות פדיון בכור – סימן קפב אות יט ד"ה ושמעתי מפי נאמן וז"ל "ושמעתי מפי נאמן ששקל את הגר"ם ומשקלו כ' שעורות, ונמצא לפ"ז דיי"ח גר"ם הוא לוט קיסר וצ"ו גרם כסף צרוף הוא שיעור ה' לוט ושליש ועולה אלף תתק"ך שעורות ופודין במטבעות בתורת שוה כסף לפי השער של כסף צרוף ושמעתי דעכשו גרם כסף שיש בו סיג ט"ז אחוז למאה ניקח בשני מיל וחצי ונמצא גר"ם כסף צרוף ג' מילים פחות משהו, ונמצא שיעור פה"ב רפ"ח מילים שאפשר לקנות בזה צ"ו גר"ם כסף מזוקק, ושיעור פרוטה אחד מ"ג ושליש במיל שהרי בג' מילים קונים גר"ם כסף צרוף משקל כ' שעורות שהן ארבעים פרוטות, ואמנם השער עתיד להשתנות וצריך לחקור תמיד על השער" ועיי' ה' תרו"מ שנדפס ע"פ מרן ז"ל בסוף קונטרס ה' כלאים ערלה, ועיי' תחומין יז, תשנ"ז, 414 – 399 כותר: משקל השקל לפדיון הבן מפרופ' אברהם יהודה גרינפילד

הלכות הדף היומי

מסכת קידושין

י"א שבזמן הזה המקדש בשוה פרוטה, הנזכר, אינו אלא קדושי ספק¹⁶ שיש לחשוש מצד יוקר המחיה ויוקר המתכות¹⁷ שאין שוה פרוטה הנזכר חשוב לקדש בו¹⁸.

¹⁶ בגדר קנין כסף נחלקו האחרונים. שיטת הסמ"ע [סימן קצ – א] דמהני בתורת תשלום תמורת המקח, בין ע"י שמשלם כל השווי, בין ע"י שמשלם פרוטה בתור תחילת פרעון והשאר זוקף במלוה. הסמ"ע מבאר דקנין כסף ילפינן משדה עפרון, ושם היה כסף של שווי. הט"ז חולק וכתב דקנין כסף מהני מדין מעשה קנין. הט"ז מביא ראיה מכסף קידושין דפשימא שלא שייך שם שווי המקח, דאין שווי לאשה, וגם אין האשה קנין ממון. האבנ"מ [סימן כט – ב] כתב שגם לגבי אשה שייך לומר בתור שווי, ושייך לומר שפרוטה היא תחילת הפרעון. וכ"כ החזו"א [סימן מד – ט]. הנה"מ [סימן קצ – ב] מקשה על הסמ"ע שמהני נתינת כסף ע"מ להחזיר, ומוזה ראיה שא"צ לתת בתור פרעון. הדברי יחזקאל [סימן לט – ד] מתרץ, דכיון שמתנה ע"מ להחזיר חשיב מתנה, חשיב שנתן פרעון [עם תנאי], וההחזרה היא בתורת תנאי בלבד. האפיק"י [סימן מז – יא] מביא מהגר"ע שכתב דיש לחלק בין כסף במכירה שהיו כסף שווי החפץ, לבין כסף קידושין, שהיו כסף קנין ולא שווי. וכן כתב האבן האזל [מכירה א – ד] ומוכיח כן מלשון הרמב"ם. ואף דילפינן קדושי כסף משדה עפרון, ילפינן רק שנעשה ע"י כסף ולא ילפינן גדר הקנין [עיי' מש"כ התוס' ד"ה וכתוב] שאין לחוש לזה שהלימוד אינו לגמרי והאחרונים דנים לגבי כסף שכתוב בתורה, האם הכוונה למתכת כסף, או למטבע העשויה מכסף או כל מטבע נקרא כסף או כל ממון נקרא כסף. האבנ"מ [סימן כז – א] מביא בזה מחלוקת. הרי"ף והרמב"ם [בפיה"מ] כתבו, דאיכא קבלה מהנאונים דשיעור כסף לקידושין [דהיינו שוה פרוטה] הוי משקל חצי שעורה כסף צרוף, וכן פוסק השו"ע [סימן כז – י]. ומבאר האבנ"מ שלפי שיטתם כוונת התורה למתכת כסף [ולא לממון היוצא בהוצאה], ולעולם זה השיעור בין אם הכסף הוקר ושוה טובא ביחס לדברים אחרים, בין אם הוול וביחס לדברים אחרים שוה רק משהו. ולפי שיטתם, שווי פרוטה דמתנ' היינו חתיכה קטנה של מתכת כסף, ופרוטה של נחושת דמהני, אינה אלא מדין שוה כסף. האבנ"מ לומר בשיטת הריטב"א [להלן יא א] שלפי ב"ה כסף דקרא אינו מתכת כסף אלא שם ממון השוה פרוטה, ולכן אם המתכת כסף הוקר מהני פחות משיעור חצי שעורה כסף. ולפ"ז פרוטה של נחושת אינה כסף אלא היא נחשבת לשוה פרוטה, ובימי התורה לא היתה פרוטה, ומי שקידש בדבר ששוה עכשיו פרוטה [דהיינו בשווי שמינית האיסר] היתה מקודשת מדין שוה כסף. והא דאמרו ב"ה בפרוטה ובשוה פרוטה, אף על גב דגם הפרוטה היא בכלל שוה פרוטה, זה אנכי דברי ב"ש שאמרו בדינר ובשוה דינר, דלפי ב"ש כסף דקרא היינו מטבע דינר שעשוי מכסף, ולכן שייך לומר בדינר [דהיינו כסף] ושוה דינר. האבנ"ז [אה"ע סימן שפד] כתב שאין הכרח לומר שלפי הרמב"ם כוונת התורה למתכת כסף, אלא כוונת התורה למטבע [בין מנהושת בין מכסף] ששווי כשיעור חצי שעורה כסף. החזו"א [סימן קמח לדף יא ב] מקשה על מש"כ האבנ"מ שלפי הריטב"א אם פחות מחצי שעורה כסף יהיה שוה פרוטה, תהיה מקודשת, דקשה מה הוא שיעור פרוטה הקובע מה שוה יותר. וכע"ז מקשה בש"י ר' שמואל [אות יא] דלפי הריטב"א אין ערך לשיעור הפרוטה, ותשאר הפרוטה כדבר שאין לו קצבה. ולכן כתב החזו"א שגם לפי הריטב"א השיעור הוא חצי שעורה כסף, אלא שהריטב"א סובר דכסף היינו מטבע של כסף, ומש"כ הריטב"א דכסף היינו ממון כוונתו למטבע מכסף בערך מסוים בשיעור חצי שעורה כסף, ואם המטבע שוה יותר אז חלק ממנה הוי שיעור כסף.

¹⁷ באבני מילואים שם כא הביא הסמ"ע סי' פ"ח סק"ב שכתב דצ"ע למעשה בזמן שלנו שהפירות ביוקר אם חשוב שוה פרוטה לקדש בו אשה ע"ש. וכתב לפי מ"ש בסק"א דעיקר כסף דקרא היינו כסף מתכת במשקלו ושיעורו חכמים דמשקל חצי שעורה חשוב כסף ושוה כסף סובב הולך על המשקל חצי שעורה שיהי' שוה לקנות בו חצי שעורה כסף ע"ש א"כ תו לא אזלינן בתר יוקר וזול התבואה אלא שיוכל לקנות בו חצי שעורה כסף. וסיים שם ואולי הי' הלכה למשה מסיני כמו כל השיעורין כזית וככותבת דהוא הלכה למשה מסיני ¹⁸ ח"מ שם כד, ובהמקנה קונטרס אחרון שם מיהא לא נתבאר אם הפרוטה שבאותו הזמן דהיינו מטבע הפחותה שבמטבעות היוצאים באותו זמן היא גדולה מפרוטה של משה לפי שיעור הכסף, וכן הוא בזמנינו אם אשה מתקדשת בש"פ שהי' בימי משה. וכבר נסתפק בזה הסמ"ע בריש סי' פ"ח.

תרומות והנצחות – בנק הדואר ח"ן 22887389 – ובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLl7K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדף היומי

מסכת קידושין

ג. קידשה בתמרה אפילו עומד כור תמרים בדינר מקודשת חיישינן שמא שוה פרוטה במדי ...

קדש אותה¹⁹ באוכל או בכלי וכיוצא בו דבר ששוה בכאן פחות מפרוטה הרי זו ספק מקודשת, שמא דבר זה שוה פרוטה במקום אחר²⁰, ואפילו אם ידוע ששוה פרוטה במקום אחר ויש לו דרך לשם²¹, אינו רק ספק קידושין²². ויש אומרים²³ שאם קידש בתבשיל או בירק שאינו מתקיים וכיוצא בהם אם לא היה שוה פרוטה באותו מקום אינה מקודשת כלל, שהרי דבר זה אינו יכול להגיע למקום אחר עד שיפסיד ויאבד ולא יהיה שוה פרוטה לא בכאן ולא במקום אחר.

אך אם ידוע ששוה פרוטה במקום אחר מקודשת מדאורייתא²⁴.

דף יב:

¹⁹ שו"ע אבהע"ז

²⁰ כיון דהאי ספק שמא ש"פ במקום אחר ספק הוא גם להעדים לכן חוששין לקדושין. ב"ש שם ו

²¹ יש חשש קידושין כי חיישינן שמא יש א' מאותו מקום כאן במקום שמקדש אותה ואם תצא בלא גט יאמר הוא א"א תצא בלא גט. ב"ש שם.

²² ח"מ שם ה אפילו אם יש עדים שיודעים שדבר זה ש"פ בודאי בשאר מקומות אפ"ה, אינו רק ספק קידושין מדרבנן אף על גב דאית לה אורחא להתם, דאפי' שו"פ במדי נמי אינו קידושי תורה אלא דאין להקדש אלא מקומו ושעתו משום גזירה שיבא א' ממדי לכאן ומש"ה אפי' בתבשיל וירק נמי הוי מקודשת מדרבנן. כך הוא דעת ר"י והרא"ש דלא כהרמב"ם, ומיהו יש להסתפק דלמא דוקא בלית לה אורחא למדי אבל באית לה אורחא להתם ושם שוה פרוטה בודאי הוי כאלו אמר לה מאחר שאת הולכת שם התקדשי לי שם בזה ולפחות תהיה מקודשת ד"ת כשתגיע לשם וגם גבי מטבע שנפסלה אמרינן לך והוציאן במישן כד אית ליה אורחא למישן. ולא תימא מאי סלע ארבע זווי אלא מאי סלע פלגא דזוזא

²³ זה דעת הרמב"ם וכתב הטור דלפי זה אם ידוע ששוה פרוטה בשום מקום מקודשת מן התורה עכ"ל, פי' דבריו כיון דס"ל הטעם ששוה פרוטה בשום מקום הוא מטעם כיון שאפשר לילך לשם הוי המקום ההוא כמו המקום דכאן ממש, ואם כן הוה דאורייתא כמו שוה פרוטה דכאן, וסיים הטור אבל ר"י כתב שאפילו ידוע ששוה פרוטה בשום מקום לא הוי קידושי ודאי ולעולם הוה קדושי ספק וכו' והטעם דהוי קדושי ספק בשוה פרוטה במקום אחר דגזרינן שמא יהיה כאן שום אדם מן אותו מקום ויסבור שאפילו אם יש שוה פרוטה אין קידושין תופסין, ולפי זה גם בדבר שיתקלקל אין היתר, ואם כן הרמב"ם שמתיר במתקלקל ודאי ס"ל דאם הוא שוה פרוטה בשאר מקום הוה כמו שוה פרוטה בכאן ואם כן הוא מדאורייתא. ט"ז שם ד

²⁴ נראה דאירי דהעדים יודעים שש"פ במקום אחר אז י"ל דהיא מקודשת מדאורייתא אבל אם א"י להעדים אז הוי כאלו קדשה בלא עדים כמ"ש בסמוך וליכא אלא חשש קידושין משום דהעדים מסופקים שמא ש"פ במקום אחר ונראה אף אם ידוע להעדים צ"ל הטעם דהוי כאלו אמרה היא לדידי ש"פ כיון שש"פ במקום אחר אף על גב בעלמא מסופק הר"ן אם מהני מה שהיא אומרת לדידי ש"פ היינו היכא דא"י שש"פ במקום אחר אבל אם ידוע שש"פ מהני. ב"ש שם

הלכות הדף היומי

מסכת קידושין

ד. דרב מנגיד על דמקדש בשוקא ועל דמקדש בביאה ועל דמקדש בלא שידוני

דבר תורה²⁵ האשה מתקדשת בכסף ובשטר ובביאה וכולם נלמדים מן המקרא כמו שהתבאר לעיל דף ב. וכבר התבאר במסכת יבמות דף נב. שחכמים אסרו לקדש בביאה משום פריצות²⁶. ולא עוד אלא אפילו אם עבר וקדש בביאה אמרו אף על גב שקידושיו קידושין, מכין אותו²⁷ מכת מרדות משום דעבד פריצותא רבה.

ואפילו המקדש בכסף או בשטר ולא שידך תחלה, או אפילו שידך וקידש בשוק במקום אסיפת התגרים למשא ומתן שאז נראה כאלו קנין אשה שוה לשארי משא ומתן וקנינים שאדם קונה לעצמו בשוק²⁸, לרב בגמרא הרי זו גם פריצות ומלקין אותו, וכן דעת המחבר²⁹. אך בזה³⁰ אנו נוהגים שאין הלכה כרב ואין מלקים³¹. וכתב הרמ"א "ולא ראיתי מימי שהכו מי שקדש בלא שדוכין".

²⁵ שו"ע ונו"כ כו ד

²⁶ בס' המקנה בקו"א הקשה לכאורה לדידן דק"ל ביאה אירוסין עושה בל"ז אסור כיון שהיא כשאר ארוסות שאסורה לו כל זמן שלא נכנסה לחופה, וי"ל דלא היה כח ביד חכמים לאסור קדושי ביאה משום דכתובה בפירוש בתורה וכמ"ש הט"ז ביו"ד סי' קי"ז (איני מבין א"כ למה אסרו משום פריצות) ועוד נראה דנ"מ דכשמכניסה בביתו ומקדשה בביאה דהוי חופה וקידושין ביחד קונה וגומר א"כ ליכא בזה משום ארוסה אלא משום פריצות וכן נ"מ ביבמה. פ"ת שם ה

²⁷ צריך עיון למה לא ילקו גם אותה, שהרי אינה מתקדשת אלא לרצונה. ואפשר דאיהו כיון שהיה יכול לקנות בכסף וקנה בביאה הוי פריצות, מה שאין כן לגבי דידה אם לא ביקש באופן אחר אין לה להפסיד קנינה. מיהו לקמן (סי' נה ס"א) בבא על ארוסתו בבית חמיו נזכר גם כן לוקה על הבועל ולא עליה, גם בגמ' (קידושין יב, ב) אינו מבואר רק דרב מנגיד מאן דמקדש בביאה, ואפשר דבאמת קאי אשניהם, ואם כן גם בקדושי ביאה אפשר שמלקין אותה. וצריך עיון. מיב קדושין שם ועיין חכמת שלמה שם וז"ל "עיי' בתשובתי ליו"ד סי' כ"ח במה"ת מ"ש שם רא"י להרמב"ם דרק אותו מכין ולא אותה ושם הוכחנו מדברי רש"י ותוס' להיפוך דס"ל דשניהם מכין גם אותה יע"ש". ועיין פ"ת שם ו שהביא מישועות יעקב שפשימא ליה שמכין רק אותו.

²⁸ שיש בזה משום פריצותא וקלות הדעת ומה בעבד עברי אסור להעמידו על אבן המקח שמוחרק רק למילי דעלמא כל שכן עת מצוא דאשה שנמשלה לתורה הק' לא בין התגרנים הוא מקום קנינה. עזר מקדש שם

²⁹ דלא כנהרדעי דרב יוסף ס"ל כן בפ"ק בקדושין ורב יהודה ור"נ בפ' בתרא דקדושין וכן בפ"ה דיבמות ורבינא ורב אשי דאנהו בתראי בשבועות מ"א א' וכמ"ש בח"מ ספ"ז ס"ט. ביאור הגר"א שם יד

³⁰ כך הוא לשון הלבוש שם ומשמשע שעל המקדש בביאה לכו"ע מכין.

³¹ כנהרדעי שם ושם תוספת שם דבשל סופרים הלך אחר המיקל כמ"ש בפ"ק דע"ז וס"ל להרב וכן הטור כמ"ש בבאר שבע דנהרדעי ל"פ אלא בענין קדושין. ביאור הגר"א שם טו

הלכות הדף היומי

מסכת קידושין

וי"א³² שאף על המקדש בביאה אין הלכה כרב ואין מכין אותו מכת מרדות במקדש בביאה אלא אם לא היה שידוכין.

אולם לכו"ע יש למנוע לכתחילה מלקדש בלא שידוכים או מלקדש בשוק. אך במקום שאיננו מיוחד רק למשא ומתן יש אפילו עדיפות לקדש בכדי להרבות הפרסום³³.

ה. ועל דמבטיל גיטא ועל דמסר מודעא אניטא

עוד התבאר שם שהשולח³⁴ גט לאשתו ומבטלו בפני שנים אחרים שלא בפני השליח מכין אותו מכת מרדות³⁵, מפני שמרבה ממזרים בישראל, שהיא או השליח לא ידעו שבטלו ותנשא בו ונמצאו בניה ממזרים. אבל אם ביטל בפני השליח שאין חשש ממזרות אין מכין אותו³⁶.

וכן מי שמסר³⁷ מודעא על הגט, מכין אותו מכת מרדות, ומנדים אותו עד שיבטל את המודעא³⁸, מפני שגורם להיות ממזרים, שהרי הגיע הגט לידה ותנשא בו, ואחר זמן יבואו עדים שביטל בפניהם או שמסר מודעא בפניהם קודם שיכתוב הגט, ונמצא הולד ממזר. ואפילו בטל המודעא בשעת נתינה, בכל זאת מנדים אותו³⁹, שיש לחוש שמא יש מי ששמע במודעא ולא ידע בביטול ומציא לעז על בניה.

ו. ועל דמצער שלוחא דרבנן

³² בביאור הגר"א שם טו כתב "אבל מה שלא הגיה בסי' קס"ו ס"ב צ"ל שסמך על מ"ש כאן" ושם איירי ביבם שקידש בלא מאמר דהיינו קידושי ביאה בשידוכי וע"כ דס"ל שגם על זה פליג הרמ"א. ועיין בהמקנה שם ובעזר מקדש "וכן מלקדש בביאה גם דלגבי נגידו קיימא לן דדוקא אב' ריעותא בלא שידוכי ובביאה".

³³ עזק מקדש שם

³⁴ שו"ע ונו"כ קמא סז

³⁵ ומה שלא הגיה כאן הרמ"א לפוטרו כמו המקדש בשוק דס"ל להרב וכן הטור כמ"ש בבאר שבע דנהרדעי ל"פ אלא בענין קדושין לכן לא הגיה. ב"ש קלד יב, ביאור הגר"א כו סעיף ד ס"ק טו

³⁶ ואם ביטלו בפני אחד לכאורה ג"כ לא מנגדינן ליה שהרי לא הועיל ביטולו ואין חשש ממזרות אבל התוס' שם כתבו דאף למ"ד אינו מבטל מ"מ הרי מוציא לעז על הגט. אך אפשר לומר דבא' ליכא הוצאת לעז ועוד דחד לא מהימן להלקותו על ידו וע"י הודאת פיו אין נראה להלקותו אמנם אם ביטל בפני ב' זה שלא בפני זה לדעת התוס' אף על פי שהביטול אינו מועיל מ"מ לוקה משום הוצאת לעז עכ"ל. פ"ת שם סו

³⁷ שו"ע ונו"כ שם וקלד ו

³⁸ ב"ש שם יב מהדרישה

³⁹ ואע"ג שנדוי חמור ממכת מרדות ובגמ' איתא רק מכת מרדות וכן הקשה בט"ו וב"ש "נ"ל דסובר דרשות בידם להחרים" ביאור הגר"א שם יז

הלכות הדף היומי

מסכת קידושין

עוד התבאר שם שליח⁴⁰ בית דין ששולחין להזמין הבעלי דינים לדין, אסור לנהוג בו קלות ראש, והמצער והמבזה אותו ומביישו⁴¹ יש להם לבית דין רשות להכותו מכות מרדות אם יש עדים על כך⁴². ומותר לשליח ב"ד להגיד לב"ד שזה ציער אותו או הקלה את הבית דין, ואין בזה משום לשון הרע.

והשליח נאמן כשנים להגיד לב"ד שהקלה אותו כדי שינדהו, אך אינם יכולים להכותו על פי עדות השליח⁴³, וגם השליח בעצמו אם ירצה יכול לעשות דין במסרב בו להכותו, ואם הזיקו פטור אפילו היה יכול לכופו או להציל בדבר אחר, שעל מנת כן שלחוהו הבית דין.

ז. ועל דחלה שמתא עילויה תלתין יומין

ועוד שם שמי שנתחייב⁴⁴ שבועה מדבריהם ולא רצה לישבע, אם הוא מהנשבעים ונפטרים⁴⁵, כגון הנשבעים על טענת שמא או שבועת היסת⁴⁶, מנדין אותו ל' יום. לא בא ולא תבע נידוי, מכין אותו מכת מרדות⁴⁷, ומתירין לו נידויו, ואין יורדין לנכסיו ומותר לקראו עברייני⁴⁸, שהרי עובר על דברי חכמים.

⁴⁰ שו"ע ונו"כ חו"מ ח ה

⁴¹ כבר עמדו הרב ב"י (סמ"ז) ומהרי"ט בתשובה (ח"ב סי' כט) וכן הסמ"ע (סקב"ג) דמתחילה גבי ניגוד נקט הטור לצערו וגבי ביזוי לנדותו דהא והא חד מילתא. אבל יותר נכון כמש"כ קצת מפרשים דהמבזה לשליח ב"ד מרים יד בב"ד ולכך חייב נידוי, אבל המצער רק לשליח בלי ביזוי או שהכהו להמלט ממנו, וא"כ אין כאן כוונה להפקיר בבית דין רק להמלט משליח דבי דינא, אין כאן חיוב רק ניגוד כיון דלא הרים יד בב"ד, ונכון. אורים שם י אולם בנתיב"מ שם כתב שאין חילוק.

⁴² ומה שלא הגיה כאן הרמ"א לפוטרו כמו המקדש בשוק דס"ל להרב וכן הטור כמ"ש בבאר שבע דנהרדעי ל"פ אלא בענין קדושין לכן לא הגיה. ב"ש קלד יב, ביאור הגר"א כו סעיף ד ס"ק טו ודלא כמ"ז קלד ו
⁴³ ואף על פי שהנידוי הוא חמור בעיני רוב העם וגם לדינא דנמרא מהכאה, מ"מ לענין נאמנות לא הימנעו לשלוח יד בגופו בלא עדים, דדוקא לענין נידוי שהוא ביד ב"ד ואין שולחין יד בגופו הימנעו. סמ"ע שם כג. וזהו דוחק. ויותר מסתבר טעמו של הרב בעל כנה"ג (הנה"ט אות ח) דבשלמא בנידוי יש לשליח ב"ד מגו דאילו רצה אמר שסירב לבוא לב"ד והיה חייב נידוי, אף בזה נאמן, אבל על ניגוד לית ליה מגו כלל, ולכך אינו נאמן, ומסתברים דבריו. אורים שם י

⁴⁴ שו"ע ונו"כ חו"מ פז ט

⁴⁵ לאפוקי אם הוא מהנשבעין ונוטלין ואינו רוצה לישבע, מאי איכפת לן, לא ישבע ולא יטול. ואם תפס ולא רצה לישבע נחלקו בזה הראשונים. סמ"ע שם כב

⁴⁶ ואם תפס החוב מהנשבע שחייב שבועת היסת, אין צריך להחזיר עד שישבע שבועת היסת. אורים סקב"ד, נתיב"מ חידושים יב

⁴⁷ אבל לא מכין אותו עד שתצא נפשו כדין המסרב לפרוע כמו שנתבאר בטור והמחבר בסיומן ע"ג [טור סעיף י' ומחבר סעיף ה'] ובסיומן צ"ז [טור סעיף כ"ט ומחבר סעיף ט"ו] דהתם נתחייב ודאי ואינו רוצה לפרוע, מה שאין כן כאן דאינו נתחייב ודאי. סמ"ע שם כג

⁴⁸ משמע דמ"מ אינו פסול לעדות ועיין בתשובת זכרון יוסף חאה"ע סי' ט"ו. רע"א שם

הלכות הדרף היומי

מסכת קידושין

ח. ועל חתנא דדייר בי חמוה

עוד שם ש אע"ג שמעיקר הדין⁴⁹ אסרו חכמים על האיש שידור בבית חמיו שזו עזות פנים היא, בימינו נהגו להקל אם יש לו חדר מיוחד לשכיבה⁵⁰.

ט. מידם הות דיימא חמתיה מיניה

עוד שם שמי⁵¹ שנשבע על ערוה, או שיצא לו שם רע עמה לא ידור עמה במבוי אחד ולא יראה באותה שכונה, ומעשה שהיו מרננין אחריו עם חמותו והכו אותו חכמים מכת מדרות מפני שעבר על פתח ביתה, וי"א⁵² שרק בחמותו יש לאסור עליו לדור באותה שכונה שדעתו גסה בה מחמת בתה. אך לא בשאר עריות.

ומ"מ החשוד על העריות הגם שאין הוכחות מספיקות לכך, אבל יש רגלים לדבר יש כח בית דין יפה לעונשו בגירוש מן הסביבה שגרה החשוד ממנה, או אפילו מן העיר הזאת⁵³.

י. ההוא גברא דקדיש בציפתא דאסא אמרו ליה והא לית בה ש"פ אמר להו תיקדוש בארבע זוזי דאית בה שקלתא

⁴⁹ רמב"ם הלכות איסורי ביאה פרק כא הלכה טו, סמ"ג לאוין קבו, אולם הפוסקים שלא הזכירוהו כלל אפשר דס"ל דהעיקר בזה בנהרדעי וצ"ע

⁵⁰ קיצור שולחן ערוך סימן קנב סעיף יב, ועיין שו"ת שבט הלוי חלק ד סימן קסו דאיכא מחלוקת גדולה בין הראשונים בפ"י דבר זה, וג' דרכים לפנינו, לדעת בעל תוס' ר"י הזקן הפריצותא היינו בארוס לאחר שקדש קודם נשואין אם דר בבית חמוה והפריצות משום דמיחד עם ארוסתו וזה איסור גמור ע"פ אמרם ז"ל כתובות ז' ע"ב ואסר לנו את הארוסות ועש"ה בשמ"ק בשם הראשונים אם איסור זה מה"ת או מדרבנן (ואין האיסור משום חמותו כפרש"י). הפ"י השני דעת הרמב"ם דהפריצות ג"כ אינו משום חמותו אלא ע"ד הנ"ל אלא דלפי הראשון איירי דוקא באירוסין ולפי' השני גם כשנשאו כבר והם בבית חמיהם אפילו מת החמות, דעצם הדירה של חתן בבית חמיו יש בו פריצותא דומיא דאל יכנס עמו לבית המרחץ שכ' שם הרמב"ם. והפ"י השלישי דעת רש"י דהאיסור משום חמותו, ובי חמוה לאו דוקא, דהא אם מת חמותו או דאינה גרה שם מותר, כמבואר בתוס' ר"י הזקן. ולפי' יצא לנו עוד טעם על שאין נוהרין בזה"ל לענין חמותו, דסומכין על שיטת הרמב"ם והראב"ד לפי הבנת תוס' ר"י הזקן, דפריצותא מטעם אחר, ובהאי פריצותא לדור בבית חמיו סומכין על הראב"ד דאם ייחד לו בית למשכב מותר.

⁵¹ רמב"ם הלכות איסורי ביאה פרק ב הלכה יב

⁵² ראב"ד שם

⁵³ שו"ת ציץ אליעזר חלק טז סימן סג. עיי"ש שהאריך בזה

הלכות הדף היומי

מסכת קידושין

ואישתיקא אמר רבא הוה שתיקותא דלאחר מתן מעות

ונל שתיקותא דלאחר מתן מעות לאו כלום

נתן לידה⁵⁴ בתורת קידושין חפץ כגון מטלית וכדומה, שהיו כרוכים בו ארבעה זווים, ואמר לה התקדשי לי בחפץ זה, ואמרה לו הרי אינו שוה פרוטה, ואמר הוא תתקדשי לי בארבע זווים שבתוכו ושתקה, אף על פי שמה שאמר לה תתקדשי בארבע זווים שבו, היה אחר מתן מעות הרי זו ספק מקודשת, משום שאומרים אנו אי לא ניחא לה, למה לא זרקת⁵⁵ הקדושין⁵⁶.

וי"א⁵⁷ שלא דוקא שחזר ואמר לה אחר כך פעם שנית התקדשי לי בארבעה זווים שבו, אלא אמר לה סתם⁵⁸ הרי יש בו שוה פרוטה, הוי ספק מקודשת⁵⁹. וי"א⁶⁰ שאינה מקדשת

⁵⁴ שו"ע אבהע"ז כח ה

⁵⁵ דהא לא נתחייבה בשמירתה דהא לא היה בפקדון בידה ומדלא זרקת שמע מינה שנתרצית בקידושין. או איכא למימר דלאו כל הנשים דיני גמירי וסברה דאין לזרוק אותם שמא יאבדו ותצטרך לשלם ולעולם לא נתרצית לקידושין. ט"ז שם ט

⁵⁶ אבל משום הספק שמא החפץ ש"פ בשאר מקומות אין לחוש דהא חזר ממה שרצה בתחלה לקדש בפחות מש"פ היינו בחפץ כ"כ הרא"ש. והר"ן כתב דאין רצונו לקדשה בציפתא אלא בתחלה נמי היה כוונתו לקדש במעות שבו אלא היא לא הבינה. ב"ש שם יד. אולם בלבוש שם כתב ולא מחמת הד' זווים שבו, שהרי בשעת מתן מעות לא ידעה מהן ועכשיו שנודע לה הוא אחר מתן מעות, ושתיקה אחר מתן מעות אינה כלום, אלא משום שחוששים אנו שאותו החפץ שנתן לה אף על פי שאינו שוה פרוטה בכאן שמא הוא שוה פרוטה במקום אחר לכך הוו קידושין ספק. ט"ז שם ט

⁵⁷ דעת הר"ן שבתחלה נמי היה כוונתו לקדש במעות שבו אלא היא לא הבינה. ב"ש שם יד

⁵⁸ רמ"א שם

⁵⁹ והלבוש לשיטתו כתב שספק מקודשת שמא שוה פרוטה במקום אחר.

⁶⁰ לרא"ש הנזכר ודאי לא מהני, שהרי קדושין חדשים הם מה שרוצה לקדש במעות. ב"ש שם יד, ועוד עיין ט"ז י שם שהקשה על דברי הרמ"א תיוהא רבה קחוינא כאן דהא אמר רבא בזה דהוה שתיקה דלאחר מתן מעות משמע שאם היתה אומרת הן הוי קידושי ודאי והיינו בשביל לשון הקידושין שאומר לה באותו הפעם והיתה מתרצית לזה ואם כן כאן שלא חזר לומר פעם שניה לשון קידושין והלשון שאמר תחילה אינו כלום שהרי חזר ממנו לדעת הרא"ש שזכרנו וגם לדעת הר"ן היה במעות כיון שלא ידעו שהוא מקדש במעות שבתוכו ממילא בטל לשון הראשון ואם כן במה תתקדש פעם שנית כיון שלא אמר לשון קידושין שנית ואף על גב דאמרינן סי' כ"ז דאם היה מדבר עמה תחילה על עסקי קידושין נתן לה אח"כ ושתקה רדי בזה מ"מ לא דמי להכא דהכא בשעה שאינו אומר לשון קידושין שנית כבר הוא החפץ בידה והוי לאחר מתן מעות לכו"ע כבר נתבטל לשון הראשון שאמר תחילה קודם הנתינה משא"כ לעיל דבשעת הנתינה שהוא עיקר הוא סומך על מה שאמר מתחילה מענין עסקי הקידושין וכן מבואר בגמ' שאמרו בזה תקדש בד' זווי דהיינו שקדשה שנית וכן לשון הטור והרמב"ם זכרו כן ובודאי דוקא הוא.

הלכות הדף היומי

מסכת קידושין

**יא. אמר לה כנסי סלע זו בפקדון וחזר ואמר לה התקדשי לי
בו בשעת מתן מעות מקודשת לאחר מתן מעות רצתה
מקודשת לא רצתה אינה מקודשת**

נתן לה פקדון⁶¹ ואמר לה כנסי זה בפקדון, וחזר ואמר לה הרי את מקודשת לי בו, אם אמר לה כן קודם שנטלתו ונטלתו אף על פי ששתקה הרי זו מקודשת, שמכיון שקבלתו על פי דבריו שאמר בסוף הרי את מקודשת לי, ושתקה ונטלתו הרי זו הוכחה שנתרצית לו. ויש אומרים דוקא שנטלתו בידה, אבל אם זרק לה הקידושין אפילו לתוך חיקה ולא נטלתו מחיקה אלא שתקה והלכה, שתיקה כזו אינה הוכחה היא שנתרצית לו⁶², ואפילו ספק קידושין לא הו⁶³. ולכו"ע אם ניערה מיד מחיקה אינו קידושין כלל.

ואם לאחר שנטלתו בתורת פקדון, אמר לה הרי את מקודשת לי בו, ושתקה, שתיקה לאחר מתן מעות אינו כלום, ואפילו נטלתו בידה אינה מקודשת⁶⁴, שהרי בשעת אמירתו אינה זוכה בכלום⁶⁵, שבאמירתו לא קנתה.

⁶¹ שו"ע ונו"כ שם ד

⁶² לבאורה משמע דדין זה קאי דוקא היכא דבתחלה אמר לה כנסי פקדון זה ואח"כ זרק לתוך חיקה אבל מדברי הרמ"ה משמע דקאי אכל הזורק קדושין לתוך חיקה בלא שידוכין ובלא גילוי דעתה שהיא רוצה בקידושין דאינה מקודשת ובב"ה מפרש דברי הרמ"ה דר"ל דאחר שזרק לתוך חיקה נערה חיקה עד שנפלו הקדושין מתוך חיקה ואזלה לעלמא וכוונתו הוא דאם לא נערה חיקה הוי שתיקה בשעת מתן מעות ומהני כמבואר כאן ואי לא ניהא לה תשדינהו ע"כ מפרש דבריו דלאחר כן השליכה אותה מחיקה ועיין בתשובת הריב"ש סי' ק"ע מ"ש מדין זה ומשמעות לשונו בתחלת דבריו שכתב והיא פושטת ידה ולוקחה הטבעת וכו' משמע מלשון זה שכל שאינה פושטת יד רק שזרק לתוך חיקה כיון דלא עברה מעשה דמוכח דניהא לה אין זה קדושין ונראה מ"מ הוי ספק קדושין באשר עובד' דהריב"ש הוי בהשליכה מיד ע"כ פסק דלא הוי קדושין כלל אבל לא השליכה מיד אפשר לומר דהוי ספק קדושין דלאו כ"ע דינא נמירי והיא נתיראה להשליך ע"כ לאפוקי צריכה גט מספק ועיין במ"ש לקמן בריש סי' ל' ועיין מ"ש סי' מ"ב. ח"מ שם יב

⁶³ אף על גב ששנינו [גיטין פו ע"ב] זרק לה קידושיה קרוב לה מקודשת, הני מילי היכא שנתרצית לו קודם שזרק, אבל סתמא לאו כלום הוא. לבוש שם

⁶⁴ ולא אמרינן אם לא ניהא לה הוה זרקה הקדושין ד"ל דסברה שתתחייב לשלם הואיל שבא לידה בתורת פקדון ואם היה בידה פקדון והתנו שאינה חייב' באחריות אז אפילו בפקדון אמרינן היה לה לזרוק כן כתב בתשובת מהר"מ פדואה סימן כ"ד מיהו בתשובת ריב"ש לא משמע כן. ב"ש שם יד

⁶⁵ דשתיקה לאחר מתן מעות אינו כלום דהאי דשתקה משום דלא איכפת לה כיון דמעיקרא לאו אדעתיה דקידושין קבלתינהו למעות אלו. ט"ז שם ח

הלכות הדף היומי

מסכת קידושין

אבל אם אמרה הן. מקודשת שהרי זה כאילו נותן לה עכשיו לשם קידושין⁶⁶, שהרי הוא ברשותה ובאמירתה לקנות אותו, וזכתה בו ונתקדשה לו בו⁶⁷.

⁶⁶ דהא לא חייב לה כלום קודם זה. ט"ז שם ח
⁶⁷ שבכל מקום דלא הוי לשון קידושין וחזר ואמר לה לשון קידושין כדין ואמרה הן דמועיל אף על פי שלא חזר ולקח הכסף ממנה קודם דהוי כמו פקדון דכאן. ט"ז שם.